

UR PRESS- DEBATTEN

60-talets socialpolitik

Det ser ut att så småningom uppstå en strid mellan två åsiktsriktningar ifråga om socialpolitikens fortsatta utveckling: Å ena sidan uppfattningen att den höjda standarden och de förbättrade levnadsbetingelserna skulle minska behovet av samhällsstöd i kollektiva former, å den andra åsikten att de sociala stödåtgärderna skall ökas i relation till den allmänna standardhöjningen. Tidningen *Arbetet* lämnar en översikt och talar för en fortsatt utbyggnad av de sociala hjälpåtgärderna.

Kommer alltså de generella metoderna att förbli nödvändiga och enligt medborgarnas önskan byggas på vidare, så är det uppenbart att det finns grupper som måste ha en hjälp och omvårdnad som går längre än nu. Just nu står frågan om de i arbetslivet handikappade i förgrunden. Arbetsmarknadsstyrelsen redovisade nyligen, att här gäller det för stunden 15.000 människor, som på olika vägar måste slussas ut i arbetslivet för att de skall finna en mening i tillvaron.

Ehuru det måste befaras att samhällets kostnader blir betydande för ett optimalt rehabiliteringsprogram anser tidningen att sådana utgifter hör till de oundvikliga och att de ger god utdelning i det långa loppet. Ifråga om sjukvårdsområdet fortsätter tidningen.

I sammanhanget ligger det nära till hands att peka på vilken roll vår kostbara sjukvård spelar som produktionsbefrämjande faktor. Då och då publiceras siffror över vad avkortade ligg- och konvalescenstider betyder i t. ex. arbetslivet. Just på sjukvårdens område har också samhället satsat stort.

Men fast vi investerat även på utbildningssidan vad resurserna medgett, så står allmänheten i kö för att komma fram till mottagningar och sjukhussängar. De offentliga sjukvårdsutgifternas andel i bruttonationalprodukten har stigit till 3,5 procent. Det är mycket, men det finns ingen som vill slå av på takten. Sjukvård och hälsovård hör säkert till de mest produktiva investeringar som kan göras. På samma sätt är det på flera fält inom den direkta socialpolitiken.

Finansieringen av socialreformerna har kommit i förgrunden under senare år. En del hävdar att tiden skulle vara mogen för ett utbrett avgiftssystem. Även om det kan bli en stor fråga under 1960-talet vid fortsatt utbyggnad är vi ganska övertygade om att det mesta som hittills kommer att vara skattefinansierat.

De närmaste åren kommer sannolikt att visa att ytterligare utbyggd skattefinansiering inte är möjlig. Många tecken tyder på att belastningen nått sitt maximum.

Socialhjälpen i Stockholm

Endast fragmentariska uppgifter har stått till buds ur en utredning som arbetat sedan 1958 om socialvården i Stockholm. Den påvisar vissa anmärkningsvärda förhållanden beträffande alltför generös och okontrollerad hjälpverksamhet i vissa fall. Undersökningen har gällt år 1957 och utvisar bl. a. att 3 % av socialhjälpkostnaderna eller 1 miljon kronor av sammanlagt 30 hamnat i fel fickor. *Ny Tid* skriver bl. a.:

Man kommer ju i en storstad aldrig undan folk som vill bedra det allmänna och som också lyckas. Rigorösare kontroll kan minska antalet fall av missbruk men inte utrota dem, såvida man inte skall offra sådana summor på kontrollen att den blir orimligt dyr i förhållande till vad man kan spara. Där missbruk konstateras, bör man dock inte lägga fingrarna emellan. Att ockra på samhällets solidaritet med dem som befinner sig i nöd och svårigheter är gement, inte minst därför att det bidrar att inge allmänheten föreställningen att parasiter och arbetsskygga kan leva högt på samhällets hjälp. Missbrukarna undergräver, om de inte hålles ordentligt efter, förtroendet till de socialvårdande organen. Det kan pressa fram en reaktion, som går ut över de skuldlösa, vilka inte begär bättre än att få göra rätt för sig men av sjukdom och allsköns oförskyllda besvärligheter är ur stånd därtill.

En saklig granskning av utredningen, som ännu ej blivit officiell, skulle vara av värde. Man får hoppas att den kommer att bli disponibel. Om utredarnas, generaldirektör Karl J. Höjers och byråchef Olov Melins vederhäftighet finns intet tvivel.

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning anför i samma ämne:

Det står inte rätt till med vårt välståndssamhälle, när kostnaderna för att garantera själva bottentryggheten stiger år från år. Men det finns inga genvägar inom människovården. Det tar sannolikt sin tid, innan dess upprustning ger utslag i sänkta socialhjälpkostnader.

I den aktuella frågan som intresserat de flesta tidningar anför *Stockholms-Tidningen*:

Den framtida socialvården, som bör utformas för en mer individuell och personlig behandling, kommer att bli personalkrävande. Vi bör också bereda oss på att det behövs folk, som har fått en bättre skolning för en verklig människovård. För att få den rätta grunden för en omdaning av vår socialvård krävs det forskning om hur de nuvarande hjälpformerna verkar, en uppgift som är sorgligt försummad i vårt land.

Skå-Edeby-systemet

Sedan åtskilliga år har ett stort experiment ifråga om barnuppfostran, framför allt tillrättaförande av de svåraste problemfallen bland barn och ungdom, bedrivits vid Skå Edeby. Om Skå alltjämt skall kunna betraktas som ett experiment, vilket är den mest välvilliga förklaringen till skilda livsyttningar av mindre behaglig natur som under åren yppats, så borde redan för länge sedan, i varje fall nu, bestämda slutsatser kunna dras om systemets fördelar och nackdelar. De skandalösa förhållanden som på sista tiden upprört allmänheten och pressen kunde ha förebyggts om en systematisk analys tidigare skett. Sannolikt beror dess uteblivande på bristande medel, vilket också är en skandal, eftersom de metoder som tillämpas sedan mer än 10 år måste betraktas som vågade. Svaret kan inte ges genom inspektioner. Det är i själva verket fråga om elementära principer som skall värderas mot varandra. *Svenska Dagbladet* skriver om Skå-affärens allvar bl. a.:

Om dessa metoder har det ofta stått strid. Det har talats mycket om det våldsamma levernet på Skå, om de krossade fönsterrutorna, om den svåra förstörelsen av inredningen i stugorna, om den vandalisering, som förekommit i den kringliggande trakten, om brandanläggning inom anstaltens område, om slagsmål och skolskolning, håglöst kringdrivande och över huvud taget om ytterst allvarlig brist på normer för de intagna. Det har ifrågasatts om det varit psykologiskt riktigt att sammanföra många missanpassade i en koloni, där de kunnat bilda gäng och ligor, och om alla intagna barn nödvändigtvis skall lära allt, som de mest vanartade kan hitta på. På dessa frågor har lämnats skiftande svar. Somliga har undrat om det är rimligt att utsätta barn för sådana experiment som dem på Skå, andra har varit övertygade om att Skå är på rätt väg och trott sig finna bekräftelse därpå i en för några år sedan företagen undersökning med fördelaktiga uppgifter om återanpassning av stora delar av klientelet. Definitiva omdömen har dock ingen ansvarig myndighet vågat fälla.

Efter att ha berört den bedrövliga homosexhistorien och den lösaktighet och obefintliga disciplin som anses känneteckna Skå, fortsätter tidningen:

Vad som främst måste avvisas är försök till sekretess, till ett slags total avskärmning av ärendet i förhållande till allmänheten. Det medborgerliga intresset av upplysning och information skall inom rimliga gränser tillgodoses också då det gäller socialvården. Givetvis måste hänsyn i det enskilda fallet alltid visas, men det är en sak — en annan sak är mörkläggning, som kan vara bekväm för en social myndighet eller institution men som sannerligen inte bidrar till sund socialvård. Då pojkar och flickor tas in på Skå, överflyttas föräldraansvaret på anstalten. Det är denna som kommer att företräda deras intressen. Men vem vakar då över att anstalten gör detta på rätt sätt? Naturligtvis den inspekterande myndigheten, är svaret. Hur det varit ställt med inspektio-

nerna på Skå under senare år börjar emellertid nu bli endast alltför uppenbart. Effektiv kontroll har uppenbarligen saknats. Desto större anledning finns nu att — inte minst i klientelet intresse — se till att det blir öppen och grundlig redovisning i stället för försök att undanhålla och dölja så mycket som möjligt.

Stockholms-Tidningen återkallar i minnet striderna om Skå Edeby i början av 50-talet och ger en eloge åt anstaltens läkare för dennes energiska och personliga engagemang. Tidningen fortsätter:

Den tillfredsställelsen har vi redan fått uppleva, att ett avsevärt antal barn under de gångna åren kunnat återföras till normalt liv. Dessutom — och det är kanske viktigare än något annat — erfarenheterna av behandlingsmetoderna på Skå Edeby kommer till nytta i andra former av barn- och ungdomsvård.

Den frihet för forskning och prövning av behandlingsmetoder som medicinalstyrelsen medgivit under de år styrelsen varit inspektionsmyndighet har varit befruktande för verksamheten vid barnhemmet. Och det är ett starkt önskemål att en kommande "värdering" av verksamheten inte skall leda till inskränkningar av denna frihet.

Den angelägnaste uppgiften förefaller vara att ta itu med personalproblemet. Det är ingen hemlighet att tjänster vid barnhem av typen Skå hör till de mest krävande och ansvarsfyllda vi har i samhället. Det är också väl känt att rekryteringssvårigheterna är betydande. De som påtagit sig uppgifter där ute och haft tålamod att invänta resultat av sitt arbete har emellertid fångats av den fascinerande möjligheten att föra in missanpassade individer i normalt liv.

Dagens Nyheter skriver bl. a.:

Men när väl utredningsapparaten arbetat färdigt, när ytterligare ett antal straffpredikningar hållits, när interpellationer väckts och besvarats i riksdagen och när den trevande, riskfyllda och både uppsplitande och stimulerande moderna ungdomsvårdens belackare fått vatten på sin kvarn — vad har då vunnits?

Det är än så länge lättare att spå vad som förlorats: föräldrarna till barn på Skå och andra barnavårdande inrättningar har skakats, barnen själva har blivit än mer upprivna, myndigheter har tvingats till kretsgång och halvkväda beskyllningar mot varandra, arbetet på Skå har rivits upp för lång tid framåt, vårdpersonalen där och annorstädes får känna av smygande misstankar från olika håll, rekryteringen till våra socialvårdande organ — redan sorgligt underbemannade med ofta underutbildad och nästan alltid underbetald arbetskraft — har ytterligare försvårats.

Vare sig ett ämbetsfel begåtts eller ej, hade inspektioner säkerligen inte heller avslöjat homosexaffären. Fru Thorssons framstöt är också konsekvent — hon tycks lida av föreställningen att pressen är en speciell bov i den sociala dramatiken. Man får hoppas att socialborgarrådet framöver visar lika brinande intresse för viktigare aspekter av affären Skå, speciellt med sikte på de framtida reformer som kan behövas och behöva finansieras.

Fru Thorssons framstöt må vara mindre väl anbragt men hon är inte ensam om kritiken av pressen.